

Τα παραθετικά στην ποντιακή

Οι βαθμοί των επιθέτων στην ποντιακή διάλεκτο είναι τρεις, όπως και στα νέα ελληνικά, και χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν τις ίδιες σημασιολογικές σχέσεις:

Ο θετικός δηλώνει ότι ένα ουσιαστικό ή ένα αντικείμενο έχει την ιδιότητα που του αποδίδει το επίθετο που το συνοδεύει. Παραδείγματος χάρη: «τρανόν χωρίον, μικρόν οσπίτ', καλόν κορίτσ'».

Ο συγκριτικός βαθμός δηλώνει ότι γίνεται σύγκριση ανάμεσα σε δύο πρόσωπα ή πράγματα ως προς τις ιδιότητες που κατέχουν. Ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με τη φράση «κι άλλο+επίθετο». Παραδείγματος χάρη «Τ' οσπίτ'ν εμουν κι άλλο τρανόν ας σ' εινέτερον έν'», «Τα χαψία κι άλλο έμνοστα είν' ας σα σαρδέλας», «Ο αδελφός-ι-μ' κι άλλο τρανός ας εμέν' έν'».

Ο **υπερθετικός** βαθμός δηλώνει ότι ένα ουσιαστικό ή αντικείμενο κατέχει στον απόλυτο βαθμό μια ιδιότητα. Ο υπερθετικός βαθμός σχηματίζεται με πολλούς τρόπους:

i)με το επίρρημα «τῶιπ» και το επίθετο, όταν είναι απόλυτο υπερθετικό: «η νύφε 'μουν τῶιπ έμορφος έν'», «Τῶιπ εφτωῆοί έσαν οι χωρέτ'», «Τῶιπ ζαντός έν'»

ii)με το επίρρημα «πολλά» και το επίθετο, όταν είναι απόλυτο υπερθετικό: «Πολλά καλός έν' ο γαμπρός εμουν», «Πολλά τρανόν κακόν εποίκε 'μας», «Πολλά καρπεμένον χωράφ'»

iii)με τη γενική «όλων» και το επίθετο στον θετικό βαθμό, όταν είναι σχετικό υπερθετικό: «όλων ο τρανός τη χωρί' έτονε ο πρόεδρον»

iv)με το άρθρο(μπορεί και να απουσιάζει) σε ίδιο γένος με το ουσιαστικό και το επίθετο που συνοδεύει+τῶιπ+θετικός βαθμός επιθέτου ή τῶιπ+θετικός βαθμός: ο τῶιπ ο μικρόν ο αδελφόν, τῶιπ η έμορφος η γαρή τη χώρας έν'.

v)με τη γενική όλων+πρώτος, όταν είναι σχετικό υπερθετικό: 'ς στην τάξην ατ' όλων πρώτος

vi)με το άρθρο+πλέον(επίρρημα)+θετικός βαθμός επιθέτου, όταν είναι σχετικό υπερθετικό: «ο πλέον καματερός», «ο πλέον παλληκάρτζ»

vii)με την πρόθεση «ας» και το επίθετο «όλος» στη γενική ή αιτιατική πληθυντικού, όταν είναι σχετικό υπερθετικό: ας ούλτζ τοι νυφάδες-ι-μ' η καλέσσα, ας ούλα τα παιδιά μ' το αχουλούν έν' από

viii)με τη γενική «όλων» και τον συγκριτικό βαθμό του «καλός», όταν είναι σχετικό υπερθετικό: όλων το καλλίον το παιδίν

Στην ποντιακή έχουν διατηρηθεί μονολεκτικά παραθετικά της αρχαίας ελληνικής ή που προέρχονται από τα αντίστοιχα της αρχαίας ελληνικής: καλλίων, πλέον, πλέτερον, ανέτερον, καθέτερον, μείζων>μειζέτερος/μειζότερος, χείρων>χείρ' ή χούρ')

«Τ' όλων καλλίον τ' άλογο σ' στρών'νε και καβαλκεύ'νε και τ' άλλα τα καθώτερα στέκ'νε και χλιμιτίζ'νε» (Διγενή Ακρίτα)

«Ας στην ψη μ' κι ανέτερον τ' άλλα όλα δίγω σε» (Εταιρε)

Άσκηση: Να αναγνωρίσετε τον συγκριτικό και τον υπερθετικό βαθμό στα παρακάτω παραδείγματα:

α)Ο μικρόν ο αδελφόν ας σοι δύος κι άλλ' αχουλούς έτον.

β)Το χωρίον εμουν έν' το τσίπ τ' έμορφον ας σα χωρία τη Κιλκιζί'.

γ)Ας όλων η τρανέσσα ας έρται βοηθά μεν 'ς σα δουλείας.

δ)Ας σο ξάι καλλίον. (ποντιακή παροιμία)

ε)Ας όλων το τρανόν το κωδών' έτον εείνο ντο έγκαν οι Καρσλήδες 'ς σο Κιλκίς.

στ)Ας στην θείαν Χάρικλη κι άλλο ποσπογάζαινα 'κ' ευρίεται 'ς στον κόσμον.

ζ)Τσίπ το άγρεν το θερίον με την εγάπ' ημερούται.

η)Το μικρόν το παιδίν έν' ας όλων το λαλαχάρκον.

Βιβλιογραφία:

Το Συντακτικό της ποντιακής διαλέκτου, Στάθη Αθανασιάδη, Καστανιά Βέροιας, 1997. Διδασκαλία της ποντιακής διαλέκτου, Βέρα Αντωνιάδου-Κεσίδου, γ' έκδοση αναθεωρημένη και βελτιωμένη από τους Γ.Κ. Χατζόπουλο και Παναγιώτα Ζ. Ιωακειμίδου, Εκδ. Κυριακίδη, 2019.